

**Scenariusz lekcji
przeprowadzonej w klasie II lub III szkoły ponadgimnazjalnej
z historii i społeczeństwa**

1. Wątek i temat: 4. Nauka. 2. Dlaczego nauki nazywamy dziś po grecku?
2. Autor: Grzegorz Szymanowski
3. Klasa: 2 lub 3 ponadgimnazjalna (liczba uczniów 24-30)
4. Program: KPW - Lekcja w programie odpowiada zapisowi podstawy
Jest to lekcja-wycieczka poświęcona źródłom nowoczesnej nauki, wskazująca, że początkiem nauk współczesnych była grecka filozofia przyrody. Wycieczka przedmiotowa do biblioteki naukowej lub instytutu naukowego. Zależnie od bliskości do miejsca zamieszkania (biblioteka pedagogiczna, biblioteka uniwersytecka, instytut naukowy – uczelniany lub niezależny). Daje możliwość kontaktu ucznia z działaniem instytucji naukowej, zrozumienie bliskości nauk teoretycznych i ogromu pracy naukowej.
5. Czas trwania 90 – 120 (minuty)
6. Czas realizacji: 2-3 (ilość jednostek lekcyjnych)
7. Metody przeprowadzenia lekcji: rozmowa nauczająca, pokaz, elementy wykładu, praca pod kierunkiem.
8. Formy pracy: wycieczka przedmiotowa.
9. Cele:
Uczeń:
 - wyjaśnia antyczne korzenie współczesnych dyscyplin naukowych;
 - charakteryzuje filozofię jako „korzenie wszystkiego”;
 - przedstawia 5-6 przykładów nauk szczegółowych, które pojawiły się w formie zaczątków w myśli starożytnych Greków
10. Spodziewane efekty (umiejętności, jakie powinien zdobyć uczeń)
 - interpretacja zjawisk dawnych i współczesnych, mających źródło we wcześniejszych wydarzeniach,
 - zdolność oceny współczesnych wypowiedzi medialnych i innych tekstów kultury w oparciu o rzetelną wiedzę i ćwiczenia.
 - ogólne umiejętności (myślenie naukowe, komunikowanie się, posługiwanie nowoczesnymi technologiami).
 - kształtowanie wrażliwości etycznej,
 - kształtowanie u ucznia własnego systemu wartości opartego na wielkich tradycjach kultury i na licznych wzorcach osobowych, cnót obywatelskich takich jak odwaga, męstwo, sprawiedliwość,

Ocenianie uczniów, w zwykłej skali szkolnej na podstawie ćwiczenia ewaluacyjnego.
W materiałach karta oceniania bieżącego.

11. Sposoby motywowania uczniów

- Wycieczka będzie zawierała trzy warianty – najprostszy pozwala na zajęcia z uczniami, u których wykryto problemy szkolne, dysleksję lub zaburzenia pamięci.
- Motywacja poprzez dodatkowe zadania umieszczone w arkuszach ćwiczeń, motywowanie poprzez oceny, atrakcyjność zajęć.

12. Przygotowanie do lekcji (jakie warunki powinny być spełnione aby prawidłowo przeprowadzić lekcje):

Możliwość wyjścia (wyjazdu) na wycieczkę. W programie kilka wariantów w zależności od miejsca zamieszkania lub możliwości współpracy z instytucjami nauki. Tu opisany wariant 2.

Literatura:

Reale Giovanni, Historia filozofii starożytnej. Tom 1: Od początków do Sokratesa, przeł. E. I. Zieliński, Wydawnictwo KUL, Lublin 2000.

Reale Giovanni, Historia filozofii starożytnej. Tom 2: Od początków do Sokratesa, przeł. E. I. Zieliński, Wydawnictwo KUL, Lublin 2001.

Tatarkiewicz Władysław, Historia filozofii t. I, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011.

Tischner J., Historia filozofii po góralsku, ZNAK, Kraków

http://www.katedra.uksw.edu.pl/biblioteka/diogenes_laertios.pdf
(dostęp 19.05.2013)

http://www.wiw.pl/filozofia/filozofowie/anaksymander_001.asp
(dostęp 19.05.2013)

http://www.wiw.pl/filozofia/filozofowie/anaksymenes_001.asp
(dostęp 19.05.2013)

http://www.wiw.pl/filozofia/filozofowie/empedokles_001.asp
(dostęp 19.05.2013)

http://www.wiw.pl/filozofia/filozofowie/heraklit_001.asp
(dostęp 19.05.2013)

http://www.wiw.pl/filozofia/filozofowie/leukippos_i_demokryt_001.asp
(dostęp 19.05.2013)

http://www.wiw.pl/filozofia/filozofowie/tales_z_miletu_001.asp
(dostęp 19.05.2013)

Wariant 2

Wycieczka do biblioteki pedagogicznej. Stosujemy podobną procedurę, jak w przypadku wyższych uczelni. Przebieg zajęć będzie jednak nieco inny (do ustalenia z pracownikiem biblioteki).

13. Środki dydaktyczne:

- wycieczka

14. Materiały dydaktyczne:

Pakiety dydaktyczne (do wyboru)

15. Słowniczek pojęć:

- filozofia- (gr. φιλοσοφία – umiłowanie mądrości) – to rozważania na temat najważniejszych problemów – istnienia, bytu, świadomości, poznania, wartości, języka itp. Najstarsza z nauk i jednocześnie matka wszystkich pozostałych. Z pierwszych rozważań filozoficznych wywiedziono wiele nauk szczegółowych.
- geometria (gr. γεωμετρία; geo – ziemia, metria – miara) – dosłownie nauka o mierzeniu ziemi – nauka matematyczna, badająca tzw. niezmienniki. Wywodzi się bezpośrednio zarówno z praktycznych zainteresowań Greków, jak i ich poglądów religijnych i filozoficznych. Początkowo była nauką o kształtach, spotykanych w codziennym życiu i ich mierzeniu
- biologia – (z gr. βίος (bios) - życie i λόγος (logos) - słowo, nauka) – nauka badająca organizmy żywe. Osobną nazwę i status nauki uzyskała dopiero w początku XIX w.! Wcześniej była dziedziną filozofii i historii naturalnej. Początek miała w rozważaniach jońskich filozofów przyrody.
- psychologia – (od stgr. ψυχή Psyche = dusza, i λόγος logos = słowo, myśl, rozumowanie); nauka wyodrębniona z filozofii dopiero pod koniec XIX w. Nauka o źródłach ludzkich zachowań i prawach rządzących psychiką. Nazwa nie była używana przez starożytnych Greków, ale zgodnie z tradycją nazwano ją po grecku.
- fizyka – (z stgr. φύσις physis – "natura") – od czasów Arystotelesa stanowiła część filozofii. Nauka o przemianach energii i materii.

16. Przebieg lekcji:

Sugerowany zestaw materiałów dydaktycznych:

- 1) Plan wycieczek, wyposażenie wycieczki (arkusze badawcze, ewaluacyjne, zadania, test) – do wykorzystania podczas wycieczek.
- 2) Alternatywne wyposażenie – lekcja w klasie.

17. Przebieg lekcji:

Materiał do wyjazdu alternatywnego

Lp.	Czynności nauczyciela	Czynności uczniów	czas	Umiejętności kształcone w czasie lekcji
1.	Przygotowanie wycieczki, niezbędne jest wcześniejsze ustalenie szczegółów z przedstawicielem biblioteki. Potrzebne będą ustalenia dotyczące: czasu i terminu wizyty, ustalenia tematyki i osoby prowadzącej.	<i>W tej fazie uczniowie nie uczestniczą, niemniej jest niezbędna, by wycieczka udała się.</i>		

2.	Nauczyciel prezentuje uczniom cele wycieczki. Rozdaje karty pracy i wyjaśnia kolejność czynności. Czynności te można wykonać podczas zbiórki przed wycieczką lub drogi do celu, o ile wykorzystujemy umożliwiający takie działanie środki transportu (autokar, pociąg).	Odbierają karty pracy, słuchają instrukcji, przygotowują pytania, dobierają się w 4-osobowe zespoły.	10-15 min.	Planowanie pracy własnej ucznia, organizacja pracy w zespole.
3.	Po dotarciu na miejsce – pod siedzibę biblioteki nauczyciel instruuje uczniów, wskazując zasady poprawnego zachowania się. Rozdajemy materiały (karty prac).	Słuchają, zachowując otwartość. Zadają pytania w przypadku wątpliwości.	5 min.	Zachowanie otwartości, nastawienie na odbiór informacji.
4.	Zajęcia biblioteczne – pracownik biblioteki objaśnia, jak zachowywać się w czytelnii, jak korzystać z katalogu rzeczowego i komputerów bibliotecznych.	Biorą udział w zajęciach, zadają pytania, obserwują, robią notatki.	ok. 20 min.	Analiza przekazu otrzymanego od bibliotekarza.
5.	Nauczyciel rozdaje zadania. Dzieli klasę na grupy, według klucza – astronomia, matematyka, biologia, fizyka, geografia, medycyna, psychologia. Każda z grup dostaje enigmatyczną kartkę, służącą jako „przewodnik”, sama decyduje, co z nią zrobić. matematyka – Tales, Pitagoras fizyka – Arystoteles geografia – Anaksymander astronomia – Pitagoras medycyna – Arystoteles biologia – Arystoteles psychologia – Arystoteles, Freud	Uczniowie zapoznają się z zadaniem, wykorzystują kartki do poszukiwań w katalogu rzeczowym i w Internecie (jeśli dostępny).	5 min.	Analiza wiadomości, wykorzystanie wiadomości w praktyce, skuteczne komunikowanie się.

6.	Nauczyciel poleca uczniom przygotowanie materiału do związanego z kartką pytania z arkusza badawczego, poprzez wyszukanie w katalogu odpowiednich publikacji.	Uczniowie traktują pracownika biblioteki jako eksperta, ale pracują samodzielnie. Składają zamówienie na wyszukane książki.	25 min.	Samodzielne wyszukiwanie informacji, porządkowanie ich, selekcja, przetwarzanie – analiza i synteza.
7.	Nauczyciel zachowuje aktywną kontrolę nad pracą grup.	Uczniowie przystępują do pracy z materiałami – dzielą je między siebie i opracowują odpowiedzi na pytania w arkuszu pracy, które dotyczyły zadań ich grupy.	30 min.	Opracowanie materiałów – umiejętność syntezy i treściwego pisanie.
8.	Nauczyciel poleca uczniom podzielenie się wynikami pracy i wypełnienie całości kart pracy.	Uczniowie z poszczególnych grup odczytują wyniki swojej pracy. Pozostali uzupełniają brakujące fragmenty kart pracy. Uczniowie wypełniają karty pracy.	10 min.	Synteza pracy własnej.
9.	Nauczyciel poleca wypełnienie karty ewaluacyjnej. Wystawia oceny.	Uczniowie oceniają zajęcia i własną pracę.	5 min.	Samooceń swoją pracę.

Karty dla uczniów

Każdy wiersz tabeli – to jedna karta

matematyka	Tales, Pitagoras
geografia	Anaksymander
medycyna	Arystoteles
psychologia	Arystoteles, Freud
fizyka	Arystoteles
astronomia	Pitagoras
biologia	Arystoteles

Karta pracy ucznia – arkusz badawczy

Zadanie I	Dlaczego Greków uważamy za prekursorów nowoczesnej:
Na podstawie uzyskanych materiałów opracuj odpowiedź na pytanie:	matematyki -
	geografii –
	medycyny –
	psychologii –
	fizyki –
	astronomii –
	biologii-
	matematyki -

Zadanie II	Przy dziedzinach wiedzy wypisz związanych z nimi greckich mędrców i w jednym zdaniu wyjaśnij, czego w tej dziedzinie dokonali (w tym znajdź przynajmniej jednego, którego nie wymieniono wcześniej na karcie):
Na podstawie uzyskanych materiałów wykonaj zadanie:	matematyka
	geografia
	medycyna
	psychologia
	fizyka
	astronomia
	biologia

Karta ewaluacji

Lp.	Pytanie	Tak	Nie	Nie mam zdania
1	Grecka filozofia postawiła ważne pytania i dlatego jest początkiem współczesnych nauk			
2	Nauki nazywamy po grecku, gdyż taka jest tradycja			
3	Współczesne nauki są tak nowoczesne, że nic nie zawdzięczają starożytnym			
4	Grecka filozofia to po prostu strata czasu, bez niej nauka rozwijałaby się szybciej			
5	Podczas zajęć pracowałem (pracowałam) wydajnie			
6	Przygotowanie zajęć przez prowadzących oceniam dobrze			

Materiał tylko dla nauczyciela

Odpowiedzi poprawne w p.1-4: 1 – tak; 2- tak; 3 – nie; 4 – nie

Dwa ostatnie pytania służą ewaluacji zajęć przez nauczyciela i powinny zostać przeanalizowane osobno.

Test

1. Wymień 6 nauk, które narodziły się w starożytnej Grecji (6 pkt.):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Zakreśl greckich uczonych, którzy przyczynili się do rozwoju dzisiejszych nauk przyrodniczych (1 pkt za poprawne zakreślenie):

Homer, Ajschylos, Pitagoras, Arystoteles, Anaksymander, Tales, Demokryt

3. Podaj wybrany przykład jednego twierdzenia matematycznego lub prawa fizycznego, którego autorami są greccy myśliciele (2 pkt):

.....

4. Zakreśl teorię, która powstała w starożytności (1 pkt za poprawne zakreślenie):

- a) teoria cieplika
- b) teoria Wegenera
- c) atomistyczna teoria budowy materii
- d) pojęcie zmysłów jako źródła wiedzy o świecie
- e) koncepcja kulistości ziemi

Materiał dla nauczyciela

Wyniki:

10 pkt- celujący

9 pkt – bdb

8-7 pkt – db

6-5 pkt – dst

4-3 pkt – dop

Poprawne odpowiedzi:

1. Dowolne sześć z zestawu: matematyka (geometria), astronomia, geografia, chemia, fizyka, medycyna, biologia, zoologia, botanika, psychologia, filozofia, logika, teatrologia, krytyka literacka.
2. Homer, Ajschylos, Pitagoras, Arystoteles, Anaksymander, Tales, Demokryt
3. Jedno z: Twierdzenie Talesa, Twierdzenie Pitagorasa, złoty podział odcinka, prawo Archimedes. Inne poprawne.
4. c, d, e

Zadanie domowe

Wyobraź sobie, że masz możliwość podróży w czasie. Wybierz jednego greckiego filozofa, z którym chciałbyś porozmawiać. Ułóż zestaw pytań, które chciałbyś (chciałabyś) mu zadać.

